

DOBA BRONZOVÁ (2300/2100-800 př. n. l.)

charakteristiky

- těžba a zpracování rud
 - o Miterrberg, šachty, odvětrávání
 - o zpracování rudy
 - o řemeslná specializace, zásobování z okolí
 - o problematické doklady kovovýroby i výpalu keramiky
 - o těžba soli - Hallstatt, solanky
- předmincovní platidla
 - o čištěná surovina (hřivny, žebra)
 - o surovinové koláče od stř. DB
 - o svitky Au drátu (např. hradecké osmičky)
 - o bronzové depoty
- rozvoj obchodu
 - o vůz, soumaři
 - o monoxyly, obchod námořní: vraky Uluburun, Kap Gelidonya: ingoty mědi, cínu, skla, severská vyobrazení veslic na břítvách, petroglify
- populační růst a rozšiřování osídlení
 - o odlesňování, zvyšování rozlohy orné půdy a pastvin, postupná sedimentace do niv
- centrální lokality – protourbánní horizont, od mladší doby bronzové již stále přítomné
- náčelnictví
- sluneční symbolika
 - o význam symboliky slunečního kotouče, kolo, loďka, vůz „apollónského typu“, hyperborejský mýtus, zlaté „klobouky“
 - o náboženská reforma Amenhotep IV/Achnaton (1346-1347 př. n. l.) = konec stř. DB ve stř. Evropě

mýtus hrdiny

- je dobře zachytitelný v písemných pramenech, ale původ mýtu a hrdinovi je starší, hroby významných mužů již od 5. tisíciletí
- můžeme dobře doložit na hrobech významných mužů ve starší době bronzové, ale především na velkých mohylách st. popelnicových polí
- Epos o Gilgamešovi (písemná podoba 7. stol., ale komentuje děje z 27. stol. př. n. l.)
- Ilias a Odyssea (Homérský epos datován do 8. nebo časného 7. stol., ale komentuje děje kolem roku 1300 př. n. l.), Achilles čestný, neohrožený hrdina × lstivý Odysseus, společenská proměna na počátku doby železné

starší doba bronzová (2300/2100-1600)

- navazuje na vývoj v pozdním eneolitu, charakteristická kostrovými hroby, pohřby ve skrčené poloze, ve střední Evropě i pohřebiště i s více než tisícem hrobů (Jelšovice, Franzhausen), u nás menší (Rebešovice, Těšetice, Únětice, Polepy)
- v únětické kultuře zejména rovinná sídliště s nadzemními kúlovými stavbami, objevují se ale i četné výšinné polohy, některé i opevněné
- horizont tzv. protourbánních kultur, charakterizované jihovýchodními a východními vlivy do prostředí stř. Evropy (1650-1600 př. n. l.)
 - o výšinné opevněné polohy „protourbánní“ organizace sídlišť: Spišský Štvrtok: vnější a vnitřní kamenná hradba a dva bastiony u brány (zpochybňovaná datace do DB), Košice-Barca i Spišský Štvrtok: plánovitě využitá plocha sídliště
 - o pohřby dětí v nádobách (pithoi) - Olbramovice, Mikulov

- „mykénská vlnice“ ornamentika kostěnné a parohové industrie (postranice koňských udidel, kotouče, průvlečky), typická spíše pro příkarpatský region
- rozšíření bochníkovitých idolů (Brotleibidole)
- loďkovité záušnice, problematická dýka ze studny z Gánovců
- výbuch Théry (dnes Santorini) kolem 1613 př. n. l.

střední doba bronzová (1600-1300 př. n. l.)

- proměna od střední doby bronzové (s nástupem mohylových kultur, podle charakteristického pohřebního ritu) →
 - běžná jsou otevřená nížinná sídliště, dochází k opouštění výšinných sídlišť (specifické v jižních Čechách – zůstávají ve starším stupni osídlená)
 - nivelizace pohřebního ritu (převládají mohylové hroby různé konstrukce, ale i bez mohyl, kostrový i žárový, různé způsoby uložení těla u popelu, postupem času narůstá počet žárových pohřbů)
 - výrazný nárůst bronzových depotů ovlivněných prostředím karpatské kotliny
 - výrazný nárůst počtu bronzových artefaktů, nové nástroje: srpy, nože, břitvy
 - změna distribuce bronzoviny a surovin k výrobě bronzu, progresivní metalurgie
- kontinuita mezi starší a střední DB (mohylník Borotice)
- otevřená sídliště s dlouhými domy 16-19×6-8 m (Slavonín), bílé omítky domů malovány
- kultovní objekty (Dvory nad Žitavou- obětní jáma a plasticky zdobená oltářní deska, Uherský Brod – pohřeb koně), plasticky zdobené a malované mazanice mohou souviset i s bytovou kulturou
- první bronzové meče, nože, srpy, pinzety, břitvy

období popelnicových polí (mladší a pozdní doba bronzová, 1300–800 př. n. l.)

- pojmenovány podle charakteristického pohřebního ritu, rozšíření žárového ritu téměř po celé Evropě (v jv. části středoevropského prostoru již ve střední DB)
- přechod k žárovému ritu může znamenat i výraznou proměnu v náboženství
- stále se objevují mohyly (KSPP – u sociálně vysoce postavených jedinců, KLPP běžně v ml. DB a méně v okrajových územích i v pozdní DB), na počátku popelnicových polí také hrobové jámy téměř o velikosti lidského těla, ale se vsypaným žárovým pohřbem (Vojkovice, Moravičany)
- dále už unifikace do plochých pohřebišť, kdy převládá urnový pohřeb s doprovodným keramickým inventářem, bronzové milodary zpravidla poškozeny žářem (Klentnice, Obřany, Podolí)
- na počátku horizont lokalit s depoty a násilně usmrčenými jedinci (Cezavy u Blučiny, Skalka u Velimi), interpretace od rituálních center s lidskými oběťmi po doklady ozbrojených konfliktů
- ve starším stupni středodunajského kulturního komplexu bohaté velmožské mohyly, ve velatické kultuře: Velatice, Očkov, v čakanské kultuře: Čaka, Dědinka, Kolta
- koncem staršího stupně popelnicových polí tato velmožská vrstva zřejmě opouští Slovensko, vymizení čakanského kulturního projevu
- na sklonku DB se objevuje zajímavý horizont kostrových hrobů, i se zlatými milodary (Žuráň, Brno-Líšeň), které zřejmě souvisejí s vlivy z tzv. kimmerijského okruhu
- na počátku 8. stol. je východní Maďarsko (komplex Mezőcsát) pod vlivem přičernomořských stepí obývaných Kimmerii, dříve uvažováno o přímé expanzi kimmerijských kmenů, která měla ukončit vývoj doby bronzové, zdá se, že se jednalo o koexistenci a našem území zejména o obchodní výměnu, případně pobyt malých skupin
- inventář i sídliště mohylových kultur a počátku popelnicových polí na sebe plynule navazují

- sídliště starších popelnicových polí jsou zpravidla otevřená rovinná (Lovčičky - doložena i první sídlištní struktura charakteru dvorce, ale bez ohrazení), méně výšinné lokality (Tabulová hora u Klentnice, Réna u Ivančic),
- významný horizont rozsáhlých výšinných sídel se objevuje až v mladších popelnicových polích, zpravidla jsou to lokality významně opevněné hradbou a příkopem, i významná nadregionální centra (Obřany u Brna, Kotouč u Štramberka, Pobedim, Stillfried)
- široké tvarové spektrum keramiky: amfory, šálky, hrnky, různé tvary mís, hrnce, zásobnice, i neutilitární: štěrchátka, modely picích rohů, picí nádobky aj.
- v bronzové industrii se poprvé setkáme se sponami a tepanými nádobami, úctyhodný je ale především dochovaný počet bronzů